

vandi (1522—1605), Lonicer (1528—1586), Clusius (1556—1609), Lobélius (1570) en later de Zwitser Caspar Bauheïn (1550—1628) hebben zijn werk voortgezet. Vooral de werken van den laatsten zijn uitmuntend. Hij voerde reeds een binaire nomenclatuur in en gaf uitvoerige, zorgvuldige soortbeschrijvingen. Door hem is de plantkunde tot een zelfstandige wetenschap geworden, maar Rembertus Dodonaëus heeft de grondslagen dezer wetenschap helpen leggen.

DR. A. SCHIERBEEK.

LITTERATUUR.

P. J. Meerbeeck. *Recherches historiques et critiques sur la vie et les ouvrages de Rembert Dodoens (Dodonaëus)* Malines 1841.

E. C. van Leersum. Rembert Dodoens, *Ned. Tijdschrift v. Geneesk.* 61 Jaarg. 1^e Helft, 30 Juni 1917, p. 2108.

F. W. T. Hunger. Dodonaëus als kruidkundige, *ibidem* p. 2118.

J. C. de Lint De portretten van Rembertus Dodonaëus, *ibidem* p. 2126.

M. A. van Andel. Dodonaëus en zijn invloed op de Hollandsche en Vlaamsche Volksgeneeskunst, *ibidem* p. 2131.

Bij deze artikelen is de verdere litteratuur aangegeven.

De vertaling van het randschrift van het portret luidt (volgens de Lint, l. c. p. 2118): Ik getuig, o Rembertus, dat gij groot zijt, in zeden en trouw. Want hij immers, die meermalen Uwe gastvrijheid genoten heeft, weet te zeggen, dat gij als geneesheer te Mechelen uitblinkt en hoe uw tuinen, die gij aanlegt, door planten uitblinken, hoe groot gij daarin zijt en hoe groot in uw boeken.

Het portret is gemaakt door Galle, het randschrift is van diens vriend Bernard Montanus.

OVER SCHUILKLEUREN.

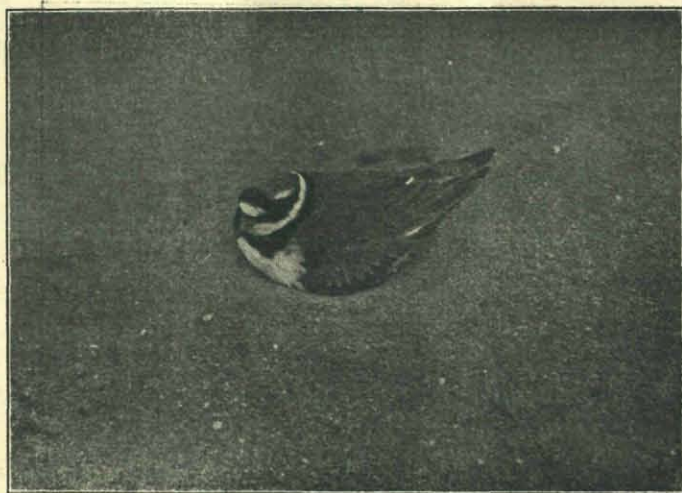


E oorlog heeft weer eens zeer sterk de aandacht gevestigd op schuilkleuren, schuilteekening en al wat daarmee samenhangt. Iedereen weet mee te praten van camouflage en allen hebben wij de gecamoufleerde vliegmaschine gezien of de vreemdsoortige beschildering van het fort aan de Liede, een van de merkwaardigste toepassingen van de nieuwere dierkunde, evenals den kruiser, met zijn kris-kras teekeningen, dien wij in IJmuiden zagen. Die vliegmaschine, het fort en de kruiser vertegenwoordigen twee hoofdgroepen van schuilteekening: de beide eerste doelen op vervloeiing met den achtergrond, de laatste streeft naar verberging der lichaamsomtrekken. Ook eigenlijke mimicry, misleidende nabootsing van andere voorwerpen is af en toe toegepast, maar van schrikkleuren heb ik geen voorbeelden ontmoet.

Het is wel merkwaardig, dat na meer dan een halve eeuw van studie de vraagstukken van schuilkleur en teekening, schuilvorm, waarschuwings- en schrikkleuren en mimicry nog altijd onopgelost blijven en steeds aanleiding geven tot twijfel en oneenigheid. Misschien zijn deze begrippen wel wat al te lichtvaardig

gepopulariseerd en zeker is het, dat er heel wat onzin over verkocht is; gevolg van oppervlakkigheid en onkunde. Onze onlangs overleden landgenoot Mr. M. C. Piepers heeft onvermoeid en met groote felheid niet alleen de vergissingen aan de kaak gesteld, maar de heele mimicry-idee bestreden. Zijn laatste boek: *Mimicry, Selection, Darwinismus* is een goede rem voor hen, die in elk kleurvlakje of streepje van een dier een offensieve of defensieve beteekenis meenen te moeten zien; ik heb er ten minste de noodige voorzichtigheid uit geleerd. Echter gaat hij, naar zoowat aller meening, te ver.

Een ander uiterste is de Amerikaansche schilder Abbot H. Thayer. Die ziet overal haast niet anders dan schuilkleuren of verbergingssteekening. Zijn „*Concealing Coloration in the Animal Kingdom*“, waarvan onlangs een tweede druk verscheen, is werkelijk een uiterst merkwaardig boek, vooral om de velerlei vernuftige en mooie illustraties. Op uitmuntende wijze werkt hij de idee uit, dat de dieren hun relief in het landschap kunnen verliezen, door de lichtere kleur aan de onderzijde, die het effect van de schaduw wegneemt. Bovendien wijst hij er op, dat voor een doelmatigen verbergingsmaatregel de verre achtergrond dikwijls van meer beteekenis is dan de onmiddellijke omgeving en hij vindt dan ook in het gevederte der vogels,



Bontbekplevier, broedend op het strand met schelpbrokteekeningen (?).

de huid der zoogdieren partijen van boschverschiet en waterlandschap of, zooals bij de rose flamingo's, den avondhemel of het morgenrood zelve. Thayer was schilder en heeft dus een heel anderen kijk op de dingen dan een dier- of plantkundige in engeren zin, die wel eens een snuffelaar wordt. Zijn wijze van zien kan o.a. blijken uit de omstandigheid, dat hij de kleuren van den mannetjes-pauw niet zoozeer beschouwt als pronkkleuren, maar als schuilkleuren, die te pas komen tegen den drukken bonten achtergrond van tropisch bosch en struweel. Hij geeft een gekleurde plaat van een pauw in 't bosch, die zijn opvatting heel duidelijk doet gevoelen. Zijn plaat van het boschhoen (ruffed grouse) is al even suggestief. Van waarschuwingskleuren wil hij ook maar heel weinig weten. De voor ons zoo opzichtige zwart met rood of gele teekeningen van zebrarups, harlekijn, wespen en zweefvliegen, zijn voor hem niet anders, dan maatregelen,

die het lichaam dier dieren doen uiteenvallen in op zichzelf onherkenbare brokstukken. Hij noemt dat: „ruptive design“, verbrokkelingsteekening. Daarmee vervalt dan ook meteen de opvatting, dat de wespvlinder en sommige zweefvliegen de wespen zouden mimicreeren. Dit geeft wel te denken, vooral wanneer we hierbij denken aan wat Dr. A. Jacobi vertelt in zijn „Mimicry“ (1913) n.l., dat onze bekende „blinde bij“ wel schrik inboezemt aan menschen, maar door kooivogels zonder eenige aarzeling werd gegeten. Het schijnt dus inderdaad met die mimicry van vliegen nog niet zoo bijzonder in den haak te zijn.

Daar zouden we nog heel wat over kunnen zeggen, vandaar trouwens al die dikke boeken. Hoe meer je die leest, hoe meer zich de overtuiging vestigt, dat er omtrent deze dingen in de vrije natuur nog lang niet genoeg en vooral niet degelijk genoeg is waargenomen. En in de eerste plaats mogen wij wel bedenken,



Nest van de bontbekplevier omgeven door schelpbrokken.

dat de mensch in al die dingen eigenlijk maar heel weinig betrokken is, omdat de meeste van die dieren al lang hun vormen, kleuren en teekeningen hadden, eer er genoeg menschen op de wereld waren, om op het leven dier dieren eenigen invloed uit te oefenen. Wij moeten dus bij het beoordeelen van het effect van al die kleuren enz. niet in de eerste plaats aan ons zelf denken, maar aan de andere vijanden van die dieren en vooral er naar

streven, om van hun onderlinge betrekkingen wat te zien te krijgen. In dat opzicht kunnen onze werkelijk belangstellende, vlijtige, jonge wandelaars nog uitstekend werk verrichten, want wij weten nog lang niet genoeg van den omgang van zoogdieren, vogels, hagedissen, kikkers en visschen met de insecten, of onder elkaar.

Het is in dit verband misschien wel nuttig, om eens te kijken naar de beide prachtige foto's van de bontbekplevier en zijn nest, die ik te danken heb aan een groepje Haarlemmer jongelui, onvermoeide wandelaars, vurige natuurvrienden, uitstekende opmerkers en goede fotografen. Eenige jaren geleden waren ze hier bekend onder den naam van The Red Brothers en ofschoon de club, naar ik meen, zoo niet meer heet, moeten de foto's toch dien aardigen titel voeren, want ze zijn uit dien tijd.

Het zou Abbot Thayer wel wat dollars waard geweest zijn, als hij dat

broedend bontbekpleviertje in zijn boek had. Hoe prachtig is die teekening van kop en snavel. En zie je wel, hoe de zwarte snaveltop in den rust- en broedstand precies samenvalt met het zwart van den halskraag, zoodat we een zuivere en strenge afwisseling krijgen van min of meer schulpvormige witte en zwarte partijen. Ja, is die groote witte partij niet een getrouwe afbeelding van een schelpfragment, zooals men ze bij honderden in het zand vindt en zooals er ook een te zien is links boven op de foto van het nest met de eieren? Het zwart wordt dan het schaduwrandje onder het schelpbrok. Ook zijn er op de vleugels nog een paar schelpeplekjes te zien, heel netjes aangebracht. Meteen maakt dat zwart en wit aan den kop, ook zonder schelp-gelijkenis, dat de vogelvorm zelf te loor gaat.

Is dat nu allemaal werkelijk waar? Dat is natuurlijk niet met zekerheid te zeggen, maar er zijn wel omstandigheden, die sterk in die richting wijzen. Voor- eerst deze, dat de bontbekplevier het liefst zijn nest maakt op een schelpenstrand. De weinige bontbekpleviertjes, die op Griend nestelen, zijn altijd te vinden op de schelprijke plaatsen van het westelijk gedeelte. Op Texel en langs 't Hollandsch duin vinden wij ze wel eens op minder schelprijke plaatsen, maar dat zijn toch eigenlijk geïsoleerde gevallen. En dan, het zal dikwijls genoeg gebeuren, dat ze op de schelprijke plekken onopgemerkt blijven, want ze zitten doorgaans zeer vast. Dit wijst er op, dat ze zich in zoo'n omgeving veilig gevoelen, ook al iets, dat ons versterkt in de meening, dat wij hier inderdaad met een zeer fraaie schuil- aanpassing te doen hebben. Nu is het de vraag of de natuurlijke vijanden van ons pleviertje daar werkelijk door gefopt worden. Ook dat is te bestudeeren en op de Noordzee-eilanden alweer beter dan in het Hollandsch duin, dat door de menschen al meer armoedig is gemaakt. Op Griend echter, op Texel, Vlieland en Terschelling hebben wij in menig opzicht nog ongerepte, echte, rijke, jeugdige natuur. De wereld wordt aan zee daar steeds opnieuw geboren. De kreken, zand- banken, slibbanken, stranden en duinen herbergen een veelsoortige dierenwereld, die er min of meer gemakkelijk aan den kost komt. Daaronder zijn ook belagers van eieren, jonge en kleine vogels en wel in de eerste plaats de meeuwen, dan de kiekendieven en uilen, en eindelijk ook nog de wezels en hermelijntjes. Nu is het de vraag, of wij iets te zien kunnen krijgen van het optreden van die „roovers“, en hoe de bontbek zich gedraagt, wanneer zij op de vlakte verschijnen. De moeilijkheid is hier, dat de bontbekjes zoo weinig talrijk zijn, want als ik zeg, dat ik zeer veel strandpleviertjes (die lang zulke mooie schuilkleuren niet hebben) heb zien berooven, terwijl al de bontbeknesten, die ik waarnam, goed gelukten, dan heeft dat nog weinig bewijskracht, want de strandpleviertjes zijn honderden malen talrijker dan de bontbekken. Intusschen kunnen wij voortgaan met er op te letten. Loopt het op niets uit, dan behoeven wij nog niet ongeduldig te worden, het buiten zijn is toch altijd al plezierig genoeg.

JAC. P. THJESSE.